

Õiguskantsler

Esimees Märt Rask
Riigikohus
info@riigikohus.ee

Teie 25.06.2013 nr 4-3-96-13

Meie 05.07.2013 nr 9-2/130869/1303065

**Arvamus põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluses
Kuni 31.12.2010 kehtinud riigilõivuseaduse § 56 lg 1 ja lisa 1**

Austatud Riigikohtu esimees

Pöördusite minu poole ja küsisite põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr 3-4-1-28-13 (Tallinna Ringkonnakohtus tsiviilasi nr 2-09-5724) arvamust 01.01.2009 kuni 31.12.2010 kehtinud riigilõivuseaduse (RLS) § 56 lg 1 ja lisa 1 sätete põhiseaduspärasuse kohta osas, mis koostoimes nägid ette kohustuse tasuda tsiviilasjas hinnaga 97 7708,70 krooni (vastab 62 486,97 eurole) hagiavalduselt riigilõivu 75 000 krooni (vastab vastab 4 793,37 eurole).

Tutvusin Tallinna Ringkonnakohtu 04.06.2013 määrusega nr 2-09-5724 ja **leian, et põhiseaduse § 15 lg 1 lausega 1 ning §-ga 11 ei olnud kooskõlas hagi esitamise ajal kehtinud RLS § 56 lg 1 koostoimes lisaga 1, mille alusel tuli tsiviilasjas hinnaga 900 000 krooni kuni 1 000 000 krooni maksta hagiavalduselt riigilõivu 75 000 krooni.**

Selgitan oma seisukohti alljärgnevalt. Ühtlasi teatan, et ei soovi asja arutamist suulises menetluses.

I Vaidlusalused sätted

Riigilõivuseadus (kehtivus 01.01.2009 kuni 31.12.2010)

„§ 56. Hagiavalduse, avalduse ja kaebuse läbivaatamine

(1) Hagiavalduse esitamisel tasutakse riigilõivu lähtuvalt hagihinnast käesoleva seaduse lisa 1 järgi või kindla summana.

[---]

Lisa 1 riigilõivuseaduse juurde „RIIGILÕIVU TÄISMÄÄRAD AVALDUSE ESITAMISE EEST TSIVIILKOHTUMENETLUSES (KROONIDES)“

Tsiviilasja hind kuni, k.a	Riigilõivu täismäär
900 000	
1 000 000	75 000

"

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

II Õiguskantsleri seisukoht

1. Põhiseaduslikkuse järelevalve lubatavus – vaidlusaluse sätte asjassepuutuvus

1. Tsiviilasjas nr 2-09-5724 esitas hageja 11.02.2009 Harju Maakohtule hagi ning tasus riigikõivu 250 krooni. Harju Maakohtu 17.09.2009 määruse alusel tasus hageja 15.01.2010 täiendavalt riigilõivu 74 750 krooni.

2. Hageja vaidlustas 29.05.2013 Harju Maakohtu 29.04.2013 otsuse ja taotles hagi täies mahus rahuldamist. Täiendavalt esitas hageja 30.05.2013 Tallinna Ringkonnakohtule taotluse enammakstud riigilõivu tagastamiseks, pidades tasutud 75 000 krooni suurust (vastab 4793,37 eurole) riigilõivu põhiseadusvastaseks.

3. Tallinna Ringkonnakohus rahuldab 04.06.2013 määrusega hageja taotluse ning jättis põhiseadusega vastuolu tõttu kohaldamata 01.01.2009 kuni 31.12.2010 kehtinud RLS § 56 lg 1 koostoimes lisaga 1.¹ Tallinna Ringkonnakohtu 04.06.2013 määruse alusel algas põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse, mille kohta arvamuse saamiseks pöördusite ka minu poole. Tsiviilasja nr 2-09-5724 menetlus Tallinna Ringkonnakohtus on pooleli.

4. Säte, mille põhiseaduspärasust Riigikohus põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluses hindab, peab olema põhivaidluse lahendamisel asjassepuutuv. Piirav või kohustav norm on asjassepuutuv siis, kui kohus peaks asja lahendades otsustama selle kehtetuse korral teisiti kui selle kehtivuse korral. Lisaks on Riigikohtul õigus ja kohustus kontrollida, kas kohtule esitatud kaebus oli menetlusnormide kohaselt lubatav.²

5. Riigikohus on märkinud, et kuigi hagejal on kohtusse pöördumisel võimalik jätta riigilõiv tasumata ning vaidlustada selle tulemusel hagiavaldus läbi vaatamata jätmine, riskiks hageja sellisel juhul sellega, et kohus jätab tema asja läbi vaatamata ning väidetavad õigused võivad jäävad kaitseta.³ Riigikohus on samas kinnitanud, et kui menetlusosaline, kellelt nõutakse riigilõivu tasumist, lõivu suurusega ei nõustu, kuid maksab lõivu menetluse jätkumise huvides ära, saab ta TsMS § 150 lg 1 p 1 ja lg 4 alusel nõuda enammakstud riigilõivusumma tagastamist ja PS § 15 lg 1 alusel kohaldatud riigilõivumäära põhiseaduspärasuse kontrollimist.⁴

6. TsMS § 150 lg 1 p 1 ja lg 6 koostoimes tõlgendamise kohta on Riigikohus leidnud, et enam tasutud riigilõivu tagastamist nõudes saab isik lõivu põhiseadusvastasusele tugineda kuni menetluse jõustunud lahendiga lõppemiseni, kui isikul oli võimalus esitada selline taotlus menetluse ajal. Seega saab lõivu maksmise aluseks olevate sätete põhiseadusvastasusele tuginedes lõivu tagastamist nõuda lõivu tagastamise taotluse lahendamisel, mis on esitatud enne menetluse jõustunud lahendiga lõppemist.⁵

7. Hageja esitas hagilt tasutud riigilõivu tagastamise taotluse apellatsioonimenetluse ajal, mistõttu võib Tallinna Ringkonnakohtu algatatud põhiseaduslikkuse järelevalve menetlust pidada Riigikohtu väljakujunenud praktika valguses lubatavaks ning kohtuasjas nr 2-09-5724

¹ Samas määras ringkonnakohus põhiseaduspärase riigilõivu suuruseks enne 01.01.2009 kehtinud RLS järgi 37 750 krooni (vastab 2 412,66 eurole). Kohus määras põhiseaduspärase riigilõivu vastavalt RKPJKo nr [3-4-1-17-11](#) p-dele 16 ja 17 lähtudes analoogiast RKÜKo 07.05.2012 nr [3-3-1-22-11](#) p-dega 31–34.

² RKÜKo 08.06.2009, [3-4-1-7-08](#), p 23.

³ RKPJKo 05.03.2013 nr [3-4-1-29-12](#), p 22.

⁴ Vt ka RKÜKo 12.04.2011 nr [3-2-1-62-10](#), p 28.

⁵ RKÜKm 02.04.2013 nr [3-2-1-140-12](#), p 20. Olen varasemalt korduvalt viidanud oma eriarvamusele TsMS § 150 lg 1 p 1 tõlgenduse kohta, vt nt õiguskantsleri 21.05.2013 arvamuses nr [9-2/130650/130226](#) Riigikohtule (allmärkus 8).

kohaldamata jäetud RLS § 56 lg 1 koostoimes lisaga 1 (01.01.2009 kuni 31.12.2010 kehtinud redaktsioonis) vastavas osas asjassepuutuvaks.

2. Normikontrolli põhjendus, asjassepuutuvate normide vastavus põhiseadusele

8. Arvestades Riigikohtu praktikat⁶ riigilõivude suuruse põhiseaduspärase küsimuses ja minu menetlusosalisena esitatud seisukohti nendes põhiseaduslikkus järelevalve kohtumenetlustes, on ilmne, et 01.01.2009 kuni 31.12.2010 kehtinud RLS § 56 lg 1 ja lisa 1 koostoimes kehtinud regulatsioon on põhiseadusega vastuolus (kui ülemäära kõrge piirang kohtusse pöördumiseks) osas, milles tsiviilasjas hinnaga 97 7708,70 krooni (vastab 62 486,97 eurole) tuli hagiavalduselt tasuda riigilõivu 75 000 krooni (vastab 4 793,37 eurole).

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel

---

⁶ RKPJKo 10.04.2013 nr [3-4-1-27-12](#), millega tunnistati RLS § 57 lõige 1 koostoimes lisaga 1 (01.01.2011–30.06.2012 kehtinud redaktsioonis) põhiseadusega vastuolus osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 57 520, 48 euro kuni 63 911,64 eurot tuli hagiavalduselt tasuda riigilõivu 4 793,37 eurot